

“YENİLEŞME DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATINDA ARUZ ARAYIŞLARI” ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Hasan Kolcu*

Özet: Bu makale, Erdoğan Erbay tarafından gerçekleştirilen Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatında Aruz Arayışları adlı eseri değerlendirmek üzere yazılmıştır. Makalede, Erbay'ın özellikle Servet-i Fünûn Devri Türk Edebiyat'ında şiirde aruz arayışları üzerindeki fikirleri değerlendirilmiş, “Şiir Nedir?” adlı makalenin Nabizâde Nâzım'a mal edilmesiyle ortaya çıkan yanlışlıklara değinilmiştir. Bilhassa Erbay'ın her merhalede *Türk Edebiyatında Hece-Aruz Tartışmaları* adlı eserden faydalanmış olmasına rağmen gerekli yerlerde bu esere atıfta bulunmadığına dikkat çekilmiştir. Böyle bir vezin arayışı çalışmasında, hece ve serbest veznin söz konusu edilmediğine vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yenileşme Devri Türk Edebiyatı, aruz, aruz arayışları, Erdoğan Erbay, değerlendirme.

A ESSAY CONCERNING “YENİLEŞME DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATINDA ARUZ ARAYIŞLARI”

Abstract: This paper is a critical review of the work published by Erdoğan Erbay under the title *Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatında Aruz Arayışları*. Not only does it deal with views launched by Erbay on the efforts in seeking for Aruz in poetry along with the *Servet-i Fünun* period, but also it draws attention to certain misconceptions based on the article, i.e. “Şiir Nedir?” which was attributed to Nâbizâde Nâzım. More specifically this paper points out that Erbay fails to make necessary references to *Türk Edebiyatında Hece-Aruz Tartışmaları*, an important work which he makes apparently use of it in every part of his work, and that he does not give room to the issue of syllabic and free meter in his work concentrating on efforts in seeking for meter in *Servet-i Fünun* Poetry.

Keywords: Innovation Period of Turkish Literature, aruz, the efforts in seeking for aruz, Erdoğan Erbay.

Yeni Türk Edebiyatı alanında gerçekleştirilen *Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatında Aruz Arayışları*¹ adlı bir çalışma ile karşı karşıyayız.

* Yrd. Doç. Dr. , Kocaeli Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Erdoğan Erbay, kitabının “Önsöz”ünde belirttiği gibi çalışmasını, “*Recâizâde’nin öncülüğünü yaptığı, Fikret’in estetik bir problem olarak edebiyat tarihine mal ettiği, ruh hâline, mekân ve şartlara göre vezin seçme his ve düşüncesi*”² ekseninde gerçekleştirmiştir. Çalışma, bir giriş ile dört bölümden oluşturulmuştur. “Giriş”te, Servet-i Fünûn’a kadar, Divan ve Tanzimat döneminde vezin - ses ilişkisi üzerinde durulmuş, dört bölümde ise ayrı ayrı şu konular ele alınıp işlenmiştir:

1. Servet-i Fünûn Devri’nde Vezin Arayışları (s. 27 - 74),
2. Ruh Hâli ve Konuya Göre Vezin Seçimi Münakaşalarına Katılan Diğer Şair ve Yazarlar (s. 75 - 127),
3. Servet-i Fünûn Sonrası (s.127 - 199),
4. Şairlerin Kullandıkları Vezinlerin Dökümü (s. 200 - 210).

Erbay, çalışmasının girişinde vezin - ses ilişkisini kurmuş, sonra Klasik Türk şiirinde bu vezin - ses ilişkisini aramış, netice olarak “*veznin seçilen kelime ve seslerin, bir ifade tekniği olarak, okuyucu üzerinde tesirler uyandırdığı*”³nı belirlemiştir. Tanzimat devrinin vezin arayışlarını *Tercümelerde Vezin Meselesi*’nden başlayarak *Yerli Eserlerde Vezin Meselesi*’ne kadar incelemiştir.⁴ Ancak yazar çalışmasında, “*Tanzimat Dönemi*” kavramını kullanmakla, öteden beri süregelen bir yanlışla düşmüştür. Çünkü, 1839’da ilan edilen Hatt-ı Hümâyün ile başlayan Tanzimat’ın, edebiyata yansması 1860’lardan sonradır. “*Hâlbuki, (Tanzîmât edebiyâtı) tâbîrinde zaman sınırı ve sahâsı çok geniş tutularak o devirden sonraki gelişme vâkialar da onun içine sokulmuş ve (Tanzîmât edebiyâtı) nâmı altında, Tanzîmât devresinden sonrasına yer verilir olmuştur. Sınırının (Tanzîmât-ı Hayriyye) çağından çok ötelere, 1896’ya kadar götürülmesiyle (Tanzîmât edebiyâtı) tâbiri, ifâde ettiği târihî devri aşan, onun dışına çıkan sakat bir adlandırma hâline girmiştir.*”⁵ Bu yüzden bu bölümün adlandırması, “Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatında Vezin Arayışları” olsaydı, daha doğru olurdu.

Yerli eserlerdeki heceye yönelişe dikkatimizi çeken yazar,⁶ Nâmık Kemal’in tiyatro açısından vezin meselesine yaklaşımını ihmal etmiş, onun konusuna göre vezin aradığına dikkat etmemiştir. Nâmık Kemal, “*yine tekrar ederim benim bir kabahatim var ise, evzân-ı Acem’de şiir söylemekden ibarettir.*” düşüncesinde olmasına rağmen aruzu kullanır. Çünkü “*Şarkı olmak hasebiyle⁷ biraz yerleri müzikaya tâbi olacak, Acem veznini ihtiyâr edişim anın içindir.*”⁸ der. Hele *Mukaddime-i Celâl*’inde, hece veznini reddedişini vezin - âhenk ilişkisine dayandırması, Servet-i Fünûn’dan önce Nâmık Kemal’in konuya göre vezin ve vezin - âhenk konusuna nasıl dikkat ettiğini apaçık

gösterir. “Türkçemizde bir de efâ’il ve tefâ’il kaydından beri parmak hesabı dediğimiz vezin mevcûd olarak, millî eş’ârımız o kâideye tevfiik olunmak lâzım geleceğinde şübhe yok ise de parmak hesabıyla söylenen şeylerde Acem taklîdi olan âsâra nisbetle âheng-i letâfet gâyet az olduktan sonra o yol, âmiyâne mâlâyâ’ni- lere mahsûs ve binâenaleyh esâsen zevzeklik addolunduğundan, edebiyâtımızın bulunduğu dereceye nispetle ciddî bir eser tahrîrine hizmet edebilmek selâhiyetinden berîdir. Hattâ bu yolda ne kadar güzel bir şey yapılsa sâmianın itilâfsızlığı cihetiyle yine âmiyâne görünür.”⁹ Nâmık Kemal, “*Ben vezn-i Arab’da kafiyeli kafiyesiz her yola girdim*”¹⁰ diyerek aruzda nasıl yeni arayışların peşinde koştuğunu belirtir. Abdülhak Hâmid de aynı arayışın peşinde olmuştur. Ona göre “*vezn-i hecâ ötmez, aruz ise nağme-serâdır*”¹¹. Erbay’ın bunları, *Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatında Vezin Tartışmaları* olarak görüp geçmesi doğru olmamıştır. Çünkü Servet-i Fünûncuların ciddi olarak ele alacakları konu - vezin ilişkisinin kökleri, Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatı’ndadır.

“I. Bölüm”de ele alınan Servet-i Fünûn’da vezin arayışları, hece - aruz şeklinde tecelli ederken Erbay, konusunun gereği olarak yalnızca aruz arayışları üzerinde durmuştur. Yeri gelmişken söyleyelim: Yapılan iş “*aruz arayışları*” değil, “*aruzda arayışlar*”dır. Çünkü aruz, İmam Halil’in sistemleştirdiği tek bir ölçüdür. Bunun dışında, başka aruz yoktur ki aransın. Yazarın eserinin adına “*Aruz Arayışları*” demesi, bizce doğru bir adlandırma olmamıştır. Esere “Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatında Aruzda Arayışlar” adı verilebilirdi. Bizce, bu adlandırma daha doğrudur. Servet-i Fünûn’da vezin arayışları, tartışmalar çerçevesinde bizim çalışmamızda¹² bütün açıklığıyla ortaya konulmuş olmasına rağmen Erbay, Tefvik Fikret’e kadar yaptığı “*Servet-i Fünûn’da Vezin Arayışlarına Giriş*”te¹³ üstün körü bir değerlendirme ile işi geçiştirerek konusunu Tefvik Fikret’e ulaştırır. Tefvik Fikret’in ortaya attığı “ruh hâline göre vezin değiştirmek veyahut ruh hâllerine uygun vezin kullanmak” meselesi üzerindeki münakaşaya geçmeden önce Erbay, Fikret’i vezin konusunda yeni arayışlara iten sebebin ne olduğunu açıklamaya çalışır. Bundan sonra adım adım¹⁴ *Türk Edebiyatında Hece- Aruz Tartışmaları*¹⁵ adlı çalışmayı izlemiş olmasına ve farklı bir şey söylememesine rağmen bir atıfta bulunmaz. Üstelik Erbay, konu hakkında yapılan yeni çalışmalardan da habersiz görünmektedir.¹⁶ Fikret’te konuya ve ruh durumuna göre, vezin seçimine, aynı şiirde birden fazla vezin kullanımına, şiirinden örnekler vererek açıklamaya çalışan ya-

zar,¹⁷ daha sonra çalışmasının bu kısmında, münakaşaya katılan diğer şair ve yazarlar bölümüne geçer.¹⁸

Erbay, bu bölümde vahim bir yanlışa düşer. Servet-i Fünûn neslinden saydığı A(yın) Nâzım imzasıyla “Şiir Nedir?” adlı bir makale yazdığını iddia ettiği Nâbizâde Nâzım’ın “*Fikret’in ortaya attığı iddialar çerçevesinde, farklı görüşler ileri*” sürdüğünü belirtir.¹⁹ Erbay, makalenin yazarını yanlış okuduğu gibi makalenin kendisini de yanlış değerlendirir. Bir defa Nâbizâde Nâzım, bir Servet-i Fünûn nesline mensup değildir. Nâbizâde Nâzım 1862’de doğar, 1893’te vefat eder.²⁰ O öldüğünde, henüz Servet-i Fünûn edebiyatı doğmamıştır. Servet-i Fünûn edebiyatını Hâmid ve Recâizâde’den hemen sonra başlatıvermenin hata olduğunu belirten Mehmet Kaplan, 1873 - 1877 yılından itibaren, Servet-i Fünûn zümresinin toplandığı 1895 yılına kadar, arada yirmi seneye yakın bir zamanın boş geçmediğini, ara nesil diye adlandırdığı 25 - 30 kişilik bir yazar grubunun gerek duyuş tarzı, gerek üslup sahasında, âdeta edebiyatımızın çehresini değiştirecek faaliyetlerine şahit olduğumuzu dile getirir ve Nâbizâde Nâzım’ı da bu ara nesilden sayar.²¹ Erbay da bilir ki Servet-i Fünûn Edebiyatı, Türk Edebiyatı tarihinin 1896 - 1901 yılları arasındaki devresidir.

Erbay, ikinci yanlışı “Şiir Nedir?” makalesini Nâbizâde Nâzım’a mal etmekle yapmıştır. Çünkü bu makale Nâbizâde Nâzım’ın değil, H. Nâzım’ındır.²² H. Nâzım bir mahlastır. H. Nâzım’ın asıl adı Ahmed Reşid [Rey]’dir.²³ Ahmed Reşid, bir idareci, devlet adamı ve tarihçidir. Fakat o, H. Nâzım takma adı ile şiirler, makaleler de yazmıştır. “Şiir Nedir?” de bunlardan biridir.²⁴ Yazarı yanlışa götüren sebep, sanıyorum ki Servet-i Fünûn’da makalenin yazarının adının bir dizgi hatası olarak yanlış yazılmış olmasıdır. Böyle bir yanlış ayın () ve ha () harflerinin müstakil yazılışları birbirine çok benzediği için meydana gelmiş olmalıdır. Fakat asgarî seviyede edebiyat tarihi bilgisiyle, imzasında ayın () kısaltması kullanılan tek Servet-i Fünûn zümresi mensubunun “A(ayın) Nâdir” müstearlı Ali Ekrem [Boları] olduğu ve “Nâzım” imzasının başında ise H (ha) bulunması gerektiği herkesin malumudur. Hülâsa makalenin yazarı Nâbizâde Nâzım değildir. Bunu makalenin aynı adla ikinci kez yayımlanmasından da biliyoruz.²⁵ Burada yazarın adı açık olarak H. Nâzım şeklinde yazılmıştır. Aynı makaleyi, daha önce de Bilge Ercilasun, Ayın Nâdir’e, yani Ali Ekrem’e mal etmiş, o da vahim bir hataya düşmüştü.²⁶ Biz, Ercilasun’un *Servet-i Fünûn’da Edebî Tenkit* adlı eserini tanıtan bir yazı yazmış, bu yanlışa işaret etmiş, bir bilimsel yanlışı etik

kurallar içerisinde düzeltme yoluna gitmiştik.²⁷ Ercilasun, H. Nâzım'a ait fikirleri bütünüyle Ayın Nâdir'e (Ali Ekrem'e) mal ettiğinden söz konusu vahim yanlışla düşmüştü. Erbay da bu makaleyi Nâbizâde Nâzım'a mal etmekle benzer vahim yanlışla düşmüş, bu kez H. Nâzım'a ait fikirleri Nâbizâde Nâzım'a mal etmiştir. Fakat ne yazık ki bilim dünyamız eleştiriye oldukça kapalı. 1997 yılında, Ercilasun'un yanlışına dikkat çekmemize rağmen, bu vahim yanlış eserin ne ikinci baskısında,²⁸ ne üçüncü baskısında²⁹ düzeltilmiş, kitap eski yanlışlarıyla tekrar tekrar basılmıştır.

Erbay, "Şiir Nedir?" adlı makalenin yazarını yanlış okumakla kalmamış, bir başka yanlış da onu değerlendirirken yapmıştır. Erbay'ın, söz konusu makalede, Nâbizâde Nâzım'ın "*Fikret'in ortaya attığı iddialar çerçevesinde, farklı görüşler ileri sürer.*" iddiası doğru değildir. Yine makalede "*Fikret'i destekleyen fikirlerini*"³⁰ anlatması da söz konusu değildir. Çünkü makalenin yazarı H. Nâzım'dır.

H. Nâzım'a göre dilimizde, "*evzân, - sükûn u harekâtta - (efâ'il ve tefâ'il) tevfik-i kelâm demek olan vezn-i aruz ve mısraın aynı hecede tertîbinden ibaret bulunan vezn-i aslî*" olmak üzere iki çeşittir. Yazısında önce aruz vezni üzerinde duran H. Nâzım, Türkçede kullanışı bakımından, bu veznin mahsurlarını belirtir. Sonra da şu öneride bulunur: "Mütâlaât-ı müsrûde-i âcizânem bizde terakkî-i şiirin medâr-ı evveli vezn-i aruzun terki olduğunu gösteriyor. Bu hâlde onun yerine -vezn-i aslî-nin ikâmesi lâzım gelecek." H. Nâzım, "kelimât ve terkibiyât-ı Arabiye ve Fârisiye'nin vezn-i aslîde sem'a sakîl gelmesi" iddiasına cevap vererek makalesini bitirir.³¹ Erbay çalışmasında, İsmail Safa ve Mehmet Râif hariç, Ali Ekrem Bolayır, Hâlit Ziya Uşaklıgil, Ahmet Reşit Rey, Cenap Şahabettin, Nurettin Ferruh, A. Necmi, M. Mehmet Tahir ara başlıkları altında ana hatlarıyla yine *Türk Edebiyatında Hece - Aruz Tartışmaları* izleğinde değerlendirmelerini sürdürür; fakat yine *Türk Edebiyatında Hece - Aruz Tartışmaları*'na herhangi bir atıfta bulunmaksızın çalışmasının üçüncü bölümüne, "*Servet-i Fünûn Sonrası*"na ulaşır.

Bu bölümde, Ayın Nâdir'in Ali Ekrem Bolayır, H. Nâzım'ın Ahmet Reşit Rey başlığı altında incelenmesi de yöntem olarak tartışılabilir. Bu şahsiyetlerin edebiyat tarihimizdeki bilinen adları esas alınsaydı daha yerinde olurdu. Yine Erbay, burada da dokuz on yıldır ortada bulunan çalışmalara atıf yapmaz.³²

Çalışmanın üçüncü bölümü "*Servet-i Fünûn Sonrası*" başlığını taşır. Bu bölümde "*onların sanat anlayışına bağlı olsun olmasın, sonraki birçok sanatçı aynı düşünce çerçevesinde eser vermeye devam eder.*"³³

diyerek aruz arayışları konusunu sürdüren Erbay, Mehmet Âkif Ersoy, Ahmet Hâşim, Yahya Kemal Beyatlı, Hâlit Fahri Ozansoy'un konu ile ilgili teorik görüşlerini kaynak göstermeksizin geniş ölçüde *Türk Edebiyatında Hece-Aruz Tartışmaları* adlı eserden alır, şairlerin şiirleriyle örneklendirir.³⁴ Köprülüzâde Mehmet Fuat ve Şahabettin Süleyman'ın ortaklaşa yazdıkları *Malûmat-ı Edebiyye*³⁵ adlı eserdeki vezinle ilgili bilgileri aktaran Erbay, daha sonra vezinlere felsefi bir yaklaşım gösteren Mustafa Şekip Tunç'un fikirlerine yer verir.³⁶ Ancak bu bölümde konuyla ilgili olarak önemli çalışmaları bulunan Yeni Lisan cereyanı mensuplarının görüşlerine yer verilmez.³⁷ Araştırmada, Halit Fahri'nin ise bir makalesi ile yetinilmesi, doğru olmamıştır. Çünkü o, "Aruza Vedâ"yı yazan şairdir.³⁸ Onun da görüşleri önemlidir.

Çalışmanın son ve dördüncü bölümü ise, şairlerin kullandıkları vezinlerin bir dökümünden ibarettir. Bu bölüme niçin gerek duyulmuştur? Doğrusu bu tarafımızdan anlaşılamamıştır.

Erbay, Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatı üzerinde, aruz arayışları bakımından (bize göre "aruzda arayışlar") yaptığı çalışmada, ulaştığı kanaatlerini de sıralayarak çalışmasına son verir. Erbay'ın söz konusu ettiği kanaatleri paylaşmakla beraber, aruzdaki arayışların gündeme getirilmesi ile birlikte, buna bağlı olarak, hece ve hatta serbest (vezinsiz) şiirin gündeme taşınması ile heceden, şiirin vezin ve kafiye kaydından kurtarılmasının da³⁹ araştırmada ulaşılan bir kanaat olarak söz konusu edilmesi doğru olurdu.

Erdoğan Erbay'ın Yenileşme Devri Türk Edebiyatı'nın bir meselesini, aruzda arayışları inceleme konusu yapmış olması, dile getirdiğimiz eksikliklerine rağmen dikkat çekici bir çalışma olmuştur. Kendisini kutlarız.

DİPNOTLAR

- 1 Erdoğan Erbay, *Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatında Aruz Arayışları*, Aktif Yayınları, Erzurum 2003, 216 s.
- 2 *Age.*, s. 6.
- 3 *Age.*, s. 16.
- 4 *Age.*, s. 16 – 26.
- 5 Ömer Fâruk Akün, "Tanzîmat Edebiyatı Sözü Ne Dereceye Kadar Doğrudur?", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, S. 2, Nisan 1977, s. 35.
- 6 Erbay, *age.*, s. 22 -26.
- 7 "Bir Muhâcir Kızın İstimdâdı" şiiri kastediliyor.
- 8 Hasan Kolcu, *Türk Edebiyatında Hece – Aruz Tartışmaları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s. 48.
- 9 *Age.*, s. 49-50.

- ¹⁰ Age . , s. 49.
- ¹¹ Age . , s. 59.
- ¹² Age . , s. 75-127.
- ¹³ Erbay, age . , s. 27- 34.
- ¹⁴ Age . , s. 34- 46.
- ¹⁵ Kolcu, age . , s. 75-125.
- ¹⁶ Kolcu, "Yenileşme Devri Türk Edebiyatında Vezinde Arayışlar ve Tevfik Fikret", *KOSBED*, S. 1, 2001, s. 289-294.
- ¹⁷ Erbay, age . , s. 59- 74.
- ¹⁸ Age . , s. 75- 125.
- ¹⁹ Age . , s. 75.
- ²⁰ Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, DTCF Yayınları, Ankara, 1979, s. 62. Ancak, doğum tarihi için 1864 tarihi de verilmektedir (Bk. Necat Birinci, *Nâbizâde Nâzım*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. 1).
- ²¹ Mehmet Kaplan, *Tevfik Fikret, Devir - Şahsiyet - Eser*, Bilmen Basımevi, İstanbul, 1971, s. 9-10.
- ²² H. Nâzım, "Şiir Nedir?", *Servet-i Fünûn*, S. 274, 30 Mayıs 1312 (11 Haziran 1896), s. 307- 310.
- ²³ Bu mahlası, Ahmet Reşid'e *Servet-i Fünûn* dergisi sahibi Ahmed İhsan Tokgöz vermiştir. Bk. Sadettin Nüzhet Ergün, *Türk Şairleri*, c. 1, s. 331.
- ²⁴ Kolcu, *Türk Edebiyatında Hece - Aruz Tartışmaları*, s. 81.
- ²⁵ H. Nâzım, "Şiir Nedir?", *El-Medâris*, S. 2, 9 Mayıs 1329/15 Cemâziyelâhır 1331 (22 Mayıs 1913), s. 23 -26.
- ²⁶ Bilge Ercilesun, *Servet-i Fünûn'da Edebî Tenkit*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s. 23-32.
- ²⁷ Hasan Kolcu, "Servet-i Fünûn'da Edebî Tenkit Üzerine", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 109, Ağustos 1997, s. 235- 240.
- ²⁸ Ercilesun, *Servet-i Fünûn'da Edebî Tenkit*, 2. bs., Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1994.
- ²⁹ Bilge Ercilesun, *Servet-i Fünûn'da Edebî Tenkit*, 3. bs., Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.
- ³⁰ Erbay, age . , s. 75.
- ³¹ Kolcu, *Türk Edebiyatında Hece-Aruz Tartışmaları*, s. 82.
- ³² Mesela, Hasan Kolcu, "Millî Vezin Meselesi Karşısında Cenap Şahabeddin", *Türk Dili*, S. 570, Haziran 1999, s. 540- 547; Hasan Akay, *Cenab Şahabeddin'in Şiirleri Üzerinde Stilistik Bir Araştırma*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1998; Hasan Akay, *Servet-i Fünûn Şiir Estetiği*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1998.
- ³³ Erbay, age . , s. 127.
- ³⁴ Age . , s. 127-171.
- ³⁵ Fuad Köprülü, *Şahabeddin Süleyman*, *Malumât-ı Edebiyye*, Dersaadet, 1330.
- ³⁶ Erbay, age . , s. 172-85.
- ³⁷ Hasan Kolcu, " 'Yeni Lisan' Cereyanı ve Millî Vezin Meselesi", *Millî Kültür*, S. 86, Temmuz 1991, s. 34-37.
- ³⁸ Kolcu, *Türk Edebiyatında Hece-Aruz Tartışmaları*, s. 213.
- ³⁹ Hasan Kolcu, "Şiiri Vezin Kaydından Kurtarma Düşüncesi Etrafında Bir Tartışma", *Yedi İklim*, S. 37, Nisan 1993, s.45-48.

KAYNAKÇA

- Akay, Hasan, *Cenab Şahabeddin'in Şiirleri Üzerinde Stilistik Bir Araştırma*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1998.
- Akay, Hasan, *Servet-i Fünûn Şiir Estetiği*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1998.
- Akyüz, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860 - 1923)*, DTCF Yayınları, Ankara 1979.
- Birinci, Necat, *Nâbizâde Nâzım*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.
- Erbay, Erdoğan, *Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatında Aruz Arayışları*, Aktif Yayınları, Erzurum, 2003.

- Ercilasun, Bilge, *Servet-i Fünûn'da Edebî Tenkit*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.
- Ergün, Sadettin Nüzhet, *Türk Şâirleri*, 1. Cilt.
- H. Nâzım, "Şiir Nedir?", *Servet-i Fünûn*, S. 274, 30 Mayıs 1312 (11 Haziran 1896), s. 307- 310.
- H. Nâzım, "Şiir Nedir?", *El-Medâris*, S. 2, 9 Mayıs 1329/15 Cemâziyelâhır 1331 (22 Mayıs 1913), s. 23- 26.
- Kaplan, Mehmet, *Tevfik Fikret, Devir - Şahsiyet - Eser*, Bilmen Basımevi, İstanbul, 1971.
- Kolcu, Hasan, "Yeni Lisan Cereyanı ve Millî Vezin Meselesi", *Millî Kültür*, s. 86, Temmuz 1991, s. 34-37.
- Kolcu, Hasan, *Türk Edebiyatında Hece - Aruz Tartışmaları*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2007.
- Kolcu, Hasan, "Şiiri Vezin Kaydından Kurtarma Düşüncesi Etrafında Bir Tartışma", *Yedi İklim*, S. 37, Nisan 1993, Nr.37, s. 45 -48.
- Kolcu, Hasan, "Servet-i Fünûn'da Edebî Tenkit Üzerine", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 109, Ağustos 1997, s.235 – 240.
- Kolcu, Hasan, "Millî Vezin Meselesi Karşısında Cenap Şahabeddin", *Türk Dili*, S. 570, Haziran 1999, s.540 – 547.
- Kolcu, Hasan, "Yenileşme Devri Türk Edebiyatında Vezinde Arayışlar ve Tevfik Fikret", *KOS-BED*, S. 1, 2001, s. 289- 294.
- Köprülüzâde Mehmed Fuad-Şahabettin Süleyman, *Malumât-ı Edebiyye*, Dersaadet, 1330.